

[B] **SCHOONHEID ZEGT MIJ NIETS. RAUWE
DEBUTEN VAN DRIE POETRY SLAMMERS**

De drie hardnekkigste vooroordelen over *poetry slam* (een wedstrijd waarbij dichters, of slammers, op een podium hun poëzie voordragen, waarna een vakjury en/of publieksjury een winnaar kiest) zijn waarschijnlijk dat slam poetry een “nieuwe” en “hippe” vorm is van poëzie, dat slammers in “het papieren circuit” geen rol spelen en dat de meeste slamgedichten op papier geen stand houden. De eerste twee beweringen zijn makkelijk te weerleggen. Poetry slam werd in de jaren tachtig in Chicago en in de jaren negentig in Nederland geïntroduceerd, maar poëzie als podiumkunst bestaat al sinds eeuwen. Sterker nog, in haar orale vorm bestaat poëzie veel langer dan in de geschreven vorm die wij nu standaard achten voor het genre. Ook de koppeling tussen orale poëzie en een wedstrijdvorm is niet nieuw.

Dat slammers in het papieren circuit geen rol spelen, is ook discutabel. Toegegeven, in de beginjaren van het Nederlands Kampioenschap Poetry Slam was het eerder uitzondering dan regel dat een succesvolle slammer bij een uitgever debuteerde, maar voor recentere winnaars liggen het slamcircuit en het papieren circuit dicht bij elkaar. Ellen Deckwitz, die de felbegeerde NK Poetry Slam-trofee De Gouden Vink in 2009 in ontvangst mocht nemen, debuteerde in 2011 met *De steen vreest mij*. De bundel kreeg de C. Buddingh'-prijs toegekend en werd, net als haar tweede bundel, lovend ontvangen. Ook Kira Wuck, die in 2011 het NK won, oogst succes buiten het podiumcircuit. Haar debuut *Finse meisjes* (2012) kreeg de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs en de Jo Peters Poëzieprijs toegekend en werd genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs. Wel is het zo dat de meeste slammers na het publiceren van een bundel niet meer deelnemen aan poetry slams.

Het derde vooroordeel, dat de meeste gedichten van slammers geen stand houden op papier, is minder makkelijk te weerleggen. Ik doe graag een aanzet door drie recente poëziebundels te bespreken van dichters die naam maakten in het slamcircuit voordat hun poëzie in een bundel verscheen. In maart 2013 publiceerde Josse Kok (1983), die in 2011 derde werd op het NK Poetry Slam, *Ik heb geslacht* in de Bordeauxreeks van de Dordste uitgeverij Liverse.

Josse Kok, Laura van der Haar en Daniël Vis.

Daniël Vis (1988) debuteerde begin 2014 bij Prometheus met *Crowdsurfen op laag water*. Hij is de recentste NK Poetry Slam-winnaar, een titel die op een zilveren sticker op de omslag van zijn debuutbundel prijkt. Het jaar vóór hem, in 2013, won Laura van der Haar (1982) de Gouden Vink. Haar debuutbundel *Bodemdrang* verscheen in 2014 bij Podium.

Het bespreken van drie bundels vraagt om het zoeken naar overeenkomsten. Naast de slam-achtergrond en het geboortedeceennium van de drie dichters ligt de meeste gelijkenis in de thematiek. Kok, Vis en Van der Haar tonen de grauwe, donkere, soms verontrustende kant van zaken die juist de potentie hebben om als gelukkig en positief te worden voorgesteld: kindertijd, liefde, seks en vakantie. Laura van der Haar typeert “zomer” bijvoorbeeld met de woorden: “rotte slootkant, stofhooi, seks in de bosjes, festivalkots / klein straatgedierte sterft in roosters, vogels / walmen na op het wegdek”. In Koks poëzie baart een vrouw een kind in de modder van “een afgewerkt motel” en in de bundel van Vis druppelt een vrouw maandenlang elke avond een paar druppels antivries in het eten van haar man en graait een meisje zonder broek aan in een stofzuigerzak.

In de bundels wordt gekokhalsd, geslacht, gedronken, gelikt en geslikt. Al blijven de seksuele handelingen impliciet. Bijvoorbeeld op een festival bij Van der Haar: “iemand die je overeind zet tegen de muur en ‘kijk maar’ zegt / zodat je kijkt / naar de plek waar je straks de geur nog van zult weten”. Tussen twee spelcomputerspelende vriendjes bij Vis: “hij heeft een broek zonder knopen. // ik buig

voorover // de 2 controllers liggen stil op tafel, / het scherm staat op menu, / de intro tune wordt steeds herhaald. // ik kijk weer op. // met een hand voor m’n mond zoek ik iets om in te spugen.” En als vaag verlangen bij Kok: “Wij willen iets bereiken. / Wisten we maar wat.” Als er over liefde gesproken wordt, is het vaak banaal. Van der Haar: “je doet me aan een brommertje denken / aan een kale weg langs helmgras / aan vechtsport, nieuwe vuilniszak”. Niets wordt mooier gemaakt dan het is. In de woorden van Kok: “Schoonheid zegt mij niets.” Sterker nog, de dingen worden juist lelijk gemaakt. Een kind zoekt God en ziet alleen “het systeemplafond, / de sprinklerinstallatie” (Vis), “het verzet is afgeplakt met tape” (Kok) en velden worden geasfalteerd tot “zwart gesmeerd / terugwegen” (Van der Haar). Dood is daarnaast in alle drie de bundels iets om over te fantaseren: plannen maken om samen zelfmoord te plegen (Kok), bedenken hoe je met jezelf zou kunnen zoenen als na je dood je hoofd in tweeën wordt gesneden (Van der Haar) en overwegen om lucht in je aderen te spuiten (Vis).

Net zo gemakkelijk als wanneer je een audiofragment zou horen van één van deze drie dichters, zou je een anoniem fragment uit een van deze bundels snel herkennen als een Kok, een Vis of een Van der Haar. Dat komt in beide gevallen door de vorm. Kok dicht zeer ritmisch en gebruikt als enige naast vrije vers ook de sonnetvorm. “De metronoom tikt overweldigend”, schrijft hij, en dat geldt bij uitstek voor zijn poëzie. Zowel op het podium als op papier neemt Kok je mee in zijn ritme en beleef je zijn poëzie in een roes die herkenbaar is uit het leven van zijn personages. In de slamsceen staat hij

bekend als de literaire bohemien, de tedere Viking en het Beest van Dordrecht. Maar zijn ruige uiterlijk en stem worden gecompenseerd door de enige liefdevolle liefdesverklaring uit deze drie bundels:

Bovenin jouw cortex
bouw ik uit zeldzaam hout
en pakweg honderd nagels
met het driftige geklop
van mijn allergrootste hamer
een uiterst ruime boomhut
met één opgeruimde kamer
waarin ik je bezoek.

Vis' gedichten zijn prozaïsch, veelal bestaand uit cycli en dragen titels die bestaan uit readymades ('jongen. 12. kan goed ontvangen', 'je hebt 1 verzoek op secondlove.nl', 'afbeelding opslaan als') en verwijzingen naar hedendaagse cultuur ('cartman', 'cosby show', 'de blokker', 'de sekspustels'). Anders dan in de gedichten van Kok en Van der Haar is in Vis' poëzie geen sprankje hoop te vinden. Zijn personages zijn stuk voor stuk tragisch, eenzaam en op zoek. Er is geen spoor van liefde of vriendschap, mensen lijken elkaar enkel te gebruiken. Vergelijkingen met Tarantino-films en *Man bij hond*-scènes zijn al gemaakt. Vis beschikt over het talent om personages in enkele regels tot leven te roepen als karakteristieke, individuele wezens, vergelijkbaar met hoe Kira Wuck dat doet: "bij de kassa staat een man met een t-shirt / waarop staat: armed& dangerous. // hij heeft een boodschappenmandje vast." Voor lezers die hem al zagen optreden, is het een uitdaging om de bundel te lezen zonder Vis' typerende zware stem in het achterhoofd te horen.

Van der Haars poëzie is te herkennen aan het ontbreken van hoofdletters en punten, haar liefde voor haakjes, het plaatsen van één woord op één regel en het omringen van belangrijke regels met wit. Allemaal kenmerken van de bladspiegel die op het podium ontbreken. Wel overgenomen van het podium is de overheersing van de natuur in de poëzie van Van der Haar, die naast dichter ook archeoloog is. De lezer wordt, net als de toehoorder, overladen met stenen, akkers, ruïnes, bermen, weilanden en vooral zand. Veel zand, in alle kleuren en vormen, zoals de titel en de omslag van de bundel voorspellen. Het benijdenswaardigst aan haar poëzie

is de originele beeldspraak ("een veranda lang geleden"), de verfrissende kijk op de dingen ("mensen tegenkomen / om te zien hoe jij wordt ontmoet") en haar prachtige neologismen ("glimgebladerd", "ruïnegevoel", "woestijnhielen", "verlanden", "grasnachten"). Ze trekt zich niets aan van "mensen die 'dat is geen woord' zeggen" en dat komt haar poëzie ten goede.

Josse Kok, Daniël Vis en Laura van der Haar maakten furore op diverse podia in de Lage Landen. In hun debuutbundels wordt hun stem en fysieke aanwezigheid vervangen door inkt en papier. In alle drie de gevallen levert dit een bewonderenswaardige bundel op. In 2014 werd *Ik heb geslacht* van Josse Kok genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs. Ik voorspel dat zowel *Bodemdrang* van Laura van der Haar als *Crowdsurfen op laag water* van Daniël Vis in 2015 op de shortlist staan.

KILA VAN DER STARRE

LAURA VAN DER HAAR, *Bodemdrang*, Amsterdam, Podium, 2014, 64 p.

JOSSE KOK, *Ik heb geslacht*, Liverse, Dordrecht, 2013, 44 p.

DANIËL VIS, *Crowdsurfen op laag water*, Prometheus, Amsterdam, 2014, 64 p.